

Protocol Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Inhoud

1. Wettelijke verplichtingen.....	4
2. Verantwoordelijkheden binnen Kinderopvang Dronten	5
3. Drie routes	7
4. Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld in de thuissituatie (route 1)	8
4.1 Definitie Kindermishandeling en huiselijk geweld	8
4.2 De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling met afwegingskader	9
4.3 Toelichting stappen van de meldcode en het afwegingskader	10
4.4 Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure	18
4.5 Wanneer is hulpverlening (ook) mogelijk?	20
4.6 Deskundigheid eerdergerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis	20
5. Meldplicht bij vermoeden van geweld- of zedendelict door medewerker (route 2).....	21
5.1 Stappenplan bij vermoeden van geweld- of zedendelict door medewerker	22
5.2 Toelichting op het stappenplan	23
5.3 Preventieve maatregelen	27
6. Grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling (route 3).....	28
6.1 Stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	29
6.2 Toelichting op de stappen	30
6.3 Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag	32
6.4 Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?	33
6.5 Preventieve maatregelen	34
7. Nazorg.....	35
8. Kwaliteitsborging.....	36
9. Bijlages.....	37
Bijlage 1: Sociale kaart Kinderopvang Dronten	37
Bijlage 2: Formulier intern overleg bij signalen kindermishandeling	38
Bijlage 3: Signalenlijst kindermishandeling 0- tot 4-jarigen	41
Bijlage 4: Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen	46
Bijlage 5: Observatielijst	50
Bijlage 6: Signalen mogelijk geweld- of zedendelict door collega	52

Inleiding

In Nederland krijgt 1 op de 30 kinderen te maken met huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Ieder kind heeft recht op bescherming en zorg van zijn welbevinden.. Kinderopvang Dronten vindt het belangrijk dat kinderen zich veilig voelen. Vanuit een veilige basis kunnen kinderen zichzelf zijn, ontwikkelen en plezier hebben. In het proces van opgroeien en opvoeden willen we in het belang van het kind samenwerken met ouders, onderwijs en zorgpartners. Ieder kind bij Kinderopvang Dronten wordt gezien waarbij emotionele en fysieke veiligheid van het kind van voorop staat.

Onze professionals beschikken over kennis en vaardigheden m.b.t. het signaleren en bespreken van zorgwekkende situaties van kinderen. We staan naast de ouder in de zorg en opvoeding van hun kinderen en ondersteunen de ouder waar nodig. Het delen van onze zorg om de emotionele en/of fysieke veiligheid van een kind zien wij daarbij als onze opdracht. Daarmee sluiten we aan bij de geldende wet- en regelgeving.

Het protocol *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling* helpt om als professional snel en adequaat te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. De Meldcode is een stappenplan dat beroepskrachten stap voor stap door het proces leidt vanaf het signaleren tot aan een eventuele melding.

1. Wettelijke verplichtingen

1.1 Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht in de kinderopvang heeft beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om geen informatie over kinderen en ouders aan derden te verstrekken, tenzij daarvoor toestemming is van ouders. Bij Kinderopvang Dronten is dit ook opgenomen in de arbeidscontracten. Bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken mag het beroepsgeheim worden doorbroken.

1.2 Wettelijk meldrecht

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van de ouders of het kind, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden en/of op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken. Het verbreken van het beroepsgeheim geldt wanneer een kind zich in een ernstige situatie bevindt. Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met de leidinggevende of de aandachtsfunctionaris en zo nodig ook (op basis van anonieme kindgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat beschreven staat om welke feiten of signalen het gaat, hoe deze verzameld zijn en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

1.3 Meld-, overleg- en aangifteplicht (MOA)

Meldplicht voor alle medewerkers

Bij een vermoeden van mishandeling of misbruik door een andere medewerker is een medewerker verplicht dit direct te melden bij de directeur-bestuurder of de leidinggevende.

Overlegplicht voor de houder

Bij een vermoeden van mishandeling of misbruik door een medewerker is de houder verplicht onverwijld te overleggen met de vertrouwensinspecteur van Inspectie van Onderwijs (0900-1113111). De vertrouwensinspecteur kan adviseren, meedenken en helpen met het doen van aangifte.

Aangifteplicht voor de houder

Als uit het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden is van mishandeling of misbruik door een medewerker, dan is de houder verplicht aangifte te doen.

Aangifteplicht voor alle medewerkers

Bij een vermoeden van mishandeling of misbruik, gepleegd door de houder is een medewerker verplicht aangifte te doen. Overleg met de vertrouwensinspecteur is niet verplicht, wel mogelijk.

2. Verantwoordelijkheden binnen Kinderopvang Dronten

De verantwoordelijkheden per functie waar het gaat om vermoedens van kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag zijn binnen Kinderopvang Dronten als volgt ondergebracht:

- **De pedagogisch professional** is deskundig in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze signalen worden zo snel mogelijk neergelegd bij de leidinggevende. De pedagogisch professional is ook alert op signalen die wijzen op een geweld- of zedendelict gepleegd door een collega of signalen die wijzen op seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Een medewerker is verplicht dit te melden bij de directeur-bestuurder.
- **De leidinggevende** ondersteunt de pedagogisch professionals bij het doorlopen van de stappen van de Meldcode. Zij ondersteunt waar nodig bij het documenteren, de gespreksvoering en verwijst indien nodig door naar de aandachtsfunctionaris. Zij speelt een rol in de bewustwording en deskundigheidsbevordering van de medewerkers.
- **De aandachtsfunctionaris** heeft een adviserende rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij is verantwoordelijk voor het opnemen van de meldcode in het beleid, de aansluiting ervan op de werkprocessen en de borging ervan. De aandachtsfunctionaris zorgt dat beroepskrachten op de hoogte zijn van de meldcode en er naar kunnen handelen. De aandachtsfunctionaris heeft tevens contact met externe partijen als bijvoorbeeld Veilig Thuis.
- **De directeur-bestuurder** draagt de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit protocol. Zij stelt een aandachtsfunctionaris aan, geeft deze mandaat en de ruimte deze functie uit te oefenen. De directeur-bestuurder is bij het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega verplicht om contact op te nemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs en ook tot het doen van aangifte als er sprake is van een reëel vermoeden.

De deskundigheidsbevordering die aansluit bij de diverse functies en verantwoordelijkheden heeft een structurele plek in het scholingsplan.

3. Verslaglegging

Bij verslaglegging worden de volgende regels gehanteerd:

- Signalen worden zo feitelijk mogelijk beschreven; wat hebben we concreet gezien, gehoord of geroken.
- Wanneer ook interpretaties, hypothesen en veronderstellingen worden vastgelegd, vermelden we uitdrukkelijk dat het gaat om een interpretatie, hypothese of veronderstelling. Als deze later worden bevestigd of ontkracht wordt er een vervolgaantekening gemaakt.
- Bij informatie van derden wordt de bron vastgelegd (ook als die derde een van de ouders is)
- Medische diagnoses worden alleen vast gelegd als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht, zoals een arts, verpleegkundig specialist of psychiater.
- Ook signalen die het vermoeden van kindermishandeling ontkrachten worden vastgelegd.
- Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen worden schriftelijk vastgelegd in het digitale kinddossier. Bij het verwerken van deze gegevens wordt rekening gehouden met de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

3. Drie routes

De meldcode bestaat uit drie routes:

Route 1: bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie.

Route 2: bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een medewerker

Route 3: bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Het kan zijn dat er signalen bij een kind worden geconstateerd, maar niet duidelijk is of er thuis iets aan de hand is of dat er juist op de opvang iets is gebeurd. Daarom is stap 1 altijd: in kaart brengen van signalen. Door één protocol te hanteren wordt alle informatie op één plek verzameld.

4. Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld in de thuissituatie (route 1)

4.1 Definitie Kindermishandeling en huiselijk geweld

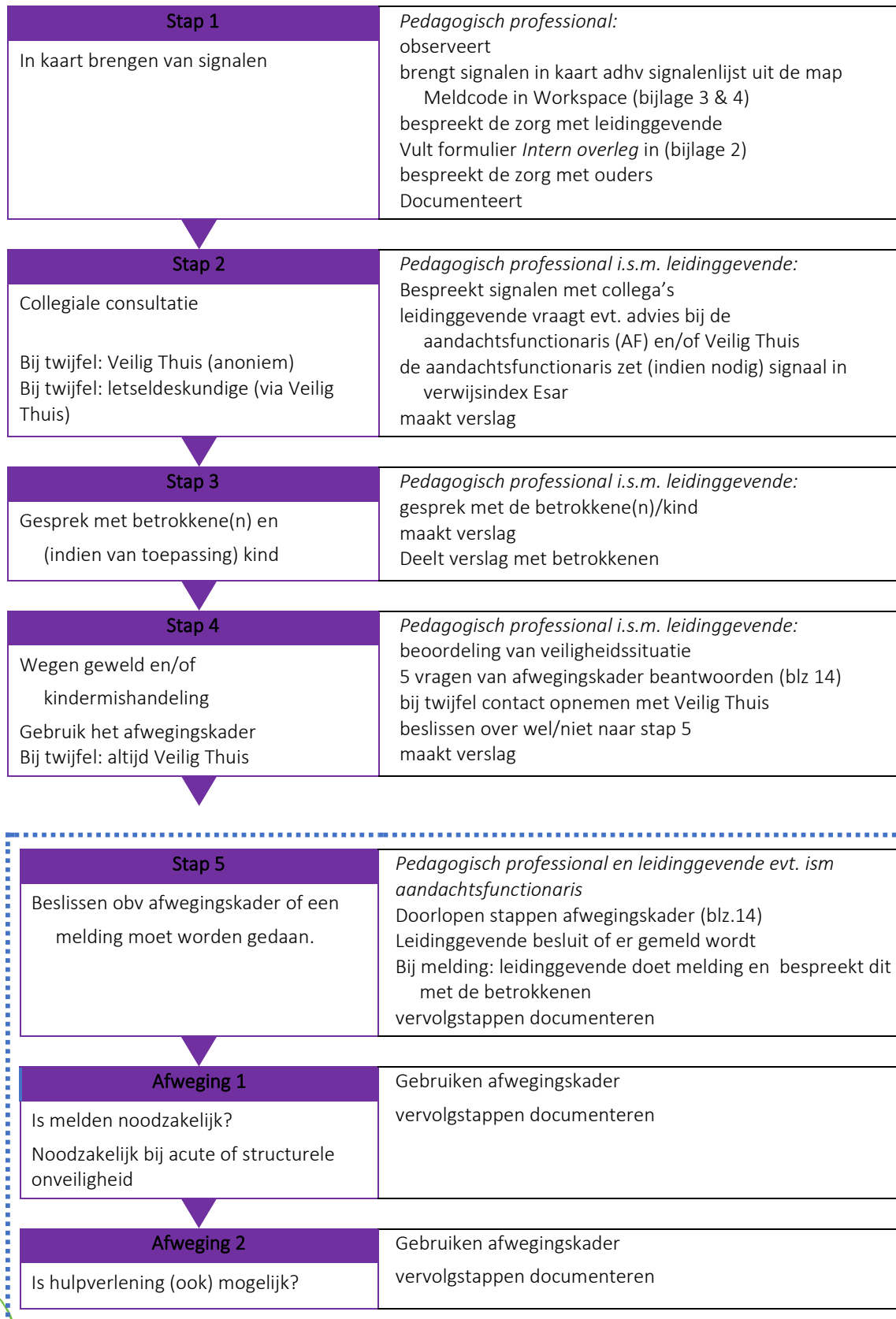
Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

Kenmerken van kindermishandeling kunnen zijn:

- Angst
- Onmacht
- Isolement
- Eenzaamheid
- Loyaliteit

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging. De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

4.2 De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling met afwegingskader

4.3 Toelichting stappen van de meldcode en het afwegingskader

Als er gedurende het doorlopen van de stappen in de meldcode geen zorgen meer bestaan dan kan de meldcode worden afgesloten. Dit wordt dan gedocumenteerd.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De pedagogisch professional is goed op de hoogte van de ontwikkeling van ieder kind en betrokken bij de gezinssituatie. Een onderbuikgevoel over een situatie wordt serieus genomen en is aanleiding om de signalenlijst in te vullen en de meldcode op te starten. Daarbij kan de hulp worden ingeschakeld bij de leidinggevende.

Het kind wordt geobserveerd in de groep en tijdens contactmomenten tussen ouder en kind. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de SignalenKaart van Veilig Thuis of de signalenlijsten uit de map Meldcode in Workspace (zie bijlage 3 en 4)

Signalen en waarnemingen over de ontwikkeling en het gedrag van het kind worden besproken met de ouder tijdens haal- en brengmomenten, tijdens een tien-minutengesprek of op een ander gepland moment. We doen dit feitelijk en onbevooroordeeld. Bij iedere stap blijven we in contact met ouders/verzorgers.

De signalen die een vermoeden van kindermishandeling bevestigen of ontkrachten worden in kaart gebracht en vastgelegd in het digitale kinddossier.

De volgende zaken worden geregistreerd:

- Welke acties er zijn ondernomen
- Welke besluiten er zijn genomen
- Wie er is geraadpleegd
- Wat er is besproken
- Overall wordt een datum bij benoemd

De pedagogisch professional vraagt zo nodig de leidinggevende om te helpen bij het onderbouwen van de zorgen.

Als een kind zelf hulp vraagt of onthult (disclosure)

Als een kind uit zichzelf om hulp vraagt of vertelt thuis geweld of verwaarlozing mee te maken, betekent dit vaak dat hij of zij een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Bij een onthulling neemt de pedagogisch professional contact op met de leidinggevende en eventueel Veilig Thuis om samen te kijken wat noodzakelijke vervolgstappen zijn.

Bij een onthulling door een kind gaat de pedagogisch professional in gesprek met het kind over wat er speelt. Afhankelijk van het ontwikkelingsniveau bespreken we een aantal dingen die bijdragen aan het bieden van ondersteuning aan het kind:

- Dat we ons zorgen maken over hetgeen het slachtoffer vertelt en dat geweld niet thuis hoort in een gezinssituatie. Een kind moet zich veilig kunnen voelen.
- Dat de onthulling voor ons reden is om contact op te nemen met Veilig Thuis, omdat zij vaker te maken hebben met dit soort situaties en we samen met hen willen overleggen welke stappen het beste genomen kunnen worden.
- Dat we steeds met het kind overleggen wat de vervolgstappen zullen zijn en dat zijn/haar mening daarover wordt meegewogen in de beslissing.

- Wat het kind van ons kan verwachten: wat wij vanuit onze rol en verantwoordelijkheden wel en niet voor het slachtoffer kunnen betekenen.

Stap 2: Collegiale consultatie en bij twijfel Veilig Thuis en/of een letseldeskundige

In deze stap bespreekt de pedagogisch professional de signalen intern. Overleg is mogelijk met de volgende interne collega's: de leidinggevende, de pedagogisch coach, de aandachtsfunctionaris of een collega uit dezelfde groep. Samen wordt de situatie bekeken om zo een breder perspectief te krijgen. Extern is consult mogelijk met de jeugdverpleegkundige of jeugdarts van het consultatiebureau of de GGD. Tevens kan worden samengewerkt met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Indien er twijfel is over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij het kind, kan advies worden gevraagd bij Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding. Het vragen van advies gebeurt **anoniem**, dit wil zeggen dat de naam van het kind niet genoemd wordt. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Ook kan Veilig Thuis worden betrokken als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn. Een letseldeskundige kan worden ingezet ter duiding van letsels waarbij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling speelt. Zorgvuldig handelen vereist dat de leidinggevende of aandachtsfunctionaris bij elk vermoeden nagaat of advies moet worden gevraagd bij Veilig Thuis of een letseldeskundige.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, vragen we direct advies aan Veilig Thuis. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kan zo nodig in hetzelfde gesprek een melding worden gedaan zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet om de veiligheid van het kind zoveel mogelijk te waarborgen. In noodsituaties kan overigens ook contact worden gezocht met de Raad voor de Kinderbescherming en/of de politie om hulp worden gevraagd.

Verslaglegging

Hiervoor wordt het formulier 'Intern overleg bij signalen kindermishandeling' gebruikt (zie bijlage 2 en Workspace map Meldcode).

- Hierin wordt de informatie concreet beschreven. In eerste instantie wordt de gegevens anoniem op het formulier verwerkt en dient het als voorbereiding voor stap 3 in gesprek met ouders en/of het kind. Zodra het formulier besproken is, wordt het toegevoegd in het kinddossier.
- Er wordt vast gelegd met wie is overlegd (naam en functie), wanneer (datum) en wat er is afgesproken en eventueel (als dit gevraagd is) het advies van Veilig Thuis,)incl. functie en naam van de professional van Veilig Thuis met wie is gesproken.
- Zodra in het proces overgedragen wordt aan een ander, wordt dit ook vastgelegd in het kinddossier.

Verwijsindex ESAR

Kinderopvang Dronten werkt met ESAR (Elektronisch Signaleringsstelsel Alle Risicojeugd). Dit is een verwijsindex welke bijdraagt aan samenwerking tussen organisaties, scholen en hulpverleners. Deze partijen kunnen kinderen over wie zij zich zorgen maken, registreren in ESAR. De registratie betreft naam, geboortedatum, geslacht en Burgerservicenummer. Alleen de partij die een kind heeft geregistreerd, kan deze gegevens zien. Wanneer twee of meer partijen hetzelfde kind hebben

geregistreerd, krijgen zij hiervan bericht. Zo kunnen zij in overleg met kind en gezin en alle hulpverleners, samen afstemmen wat er nodig is.

In stap 2 van de meldcode wordt er na beoordeling van de situatie besloten of er vanuit Kinderopvang Dronten een registratie wordt gedaan in ESAR. Ouders worden hierover van te voren op de hoogte gebracht door de leidinggevende. De aandachtsfunctionaris doet de registratie.

Stap 3: Gesprek met de ouder (en indien mogelijk met het kind)

De pedagogisch professional bespreekt de signalen met de ouders, en indien mogelijk met het kind. Eventueel in samenwerking met de leidinggevende. Het gesprek wordt voorbereid met de leidinggevende, pedagogisch coach of de aandachtsfunctionaris. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis. We houden rekening met emoties van de ouder(s) en het kind, zoals boosheid, verdriet en angst veroorzaakt door onmacht, loyaliteit, isolement en schaamte.

Voor het gesprek met de ouders (en eventueel het kind) kunnen de volgende stappen worden gevolgd:

1. Leg de ouders (en eventueel het kind) het doel uit van het gesprek;
2. Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, geef daarbij geen waardeoordeel of eigen interpretatie;
3. Nodig de ouders uit om een reactie hierop te geven. Vraag hoe ouders dit ervaren. Ga respectvol om met de emoties;
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en/of waargenomen. Leg uit waarom je het gedrag zorgelijk vindt: wat zijn de effecten voor het kind;
5. Leg het gesprek vast en verstuur het naar alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouders expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kindgerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de ouders daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de ouders daarvan? Hoe ervaren de ouders de opvoeding en hun rol als ouders?

Indien de ouders de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Ouders moeten vaak eerst worden gemotiveerd zodat de zorgen over hun kind kunnen worden gedeeld. Het helpt dan om ouders meer informatie te geven over de ontwikkeling van het kind en de effecten voor het kind in de huidige situatie. Vraag naar wat het met de ouders doet. Het benoemen van hun emoties kan de motivatie tot veranderen vergroten. Maak steeds duidelijk dat jullie beiden hetzelfde doel hebben: het beste voor het kind. Als ouders niet te motiveren zijn en de zorgen blijven ontkennen is het raadzaam Veilig Thuis om advies te vragen en een melding te overwegen. Ook kan Veilig Thuis betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn.

Indien wordt besloten om ook met het kind zelf te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. Maak hierbij de afweging of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Hierover kan ook advies worden gevraagd aan Veilig Thuis. Beloof tijdens een dergelijk gesprek nooit geheimhouding, maar geef wel aan dat de signalen serieus zullen worden afgewogen. Belangrijk is ook dat het kind niet wordt ondervraagd, maar dat het kind met name de ruimte wordt gegeven om zijn verhaal te vertellen.

Stap 4 en 5: Wegen van het geweld en beslissen aan de hand van afwegingskader

De beroepskracht weegt in samenwerking met de leidinggevende en/of de aandachtsfunctionaris op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen aan de hand van het afwegingskader en al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Voor de weging is het van belang dat in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen zijn beschreven en vastgelegd die al zijn gezet. Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Veilig Thuis kan helpen een risicotaxatie (inschatting van risicofactoren) uit te voeren en kan helpen bepalen of het verstandig is zelf hulp te bieden of organiseren of een melding te doen.

Het is belangrijk dat alles goed registreert en gedocumenteerd wordt. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen worden schriftelijk vastgelegd. Leidt weging tot de conclusie dat er geen zorgen (meer) zijn, dan wordt de Meldcode in stap 4 afgesloten.

Als de zorgen blijven bestaan dan wordt in stap 5 besloten, op basis van het afwegingskader, of melden noodzakelijk is én of het mogelijk is om passende hulp te organiseren.

Het afwegingskader

- *Afweging 1: Is melden noodzakelijk?*
- *Afweging 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?*

Beide afwegingen worden in deze volgorde genomen. De leidinggevende kijkt eerst of melden noodzakelijk is, aan de hand het afwegingskader. Vervolgens wordt besloten of het bieden van hulp tot de mogelijkheden van zowel Kinderopvang Dronten als de betrokkenen behoort. Wanneer melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, zal de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp en aan welke voorwaarden deze moet voldoen, in overleg met Veilig Thuis worden beantwoord.

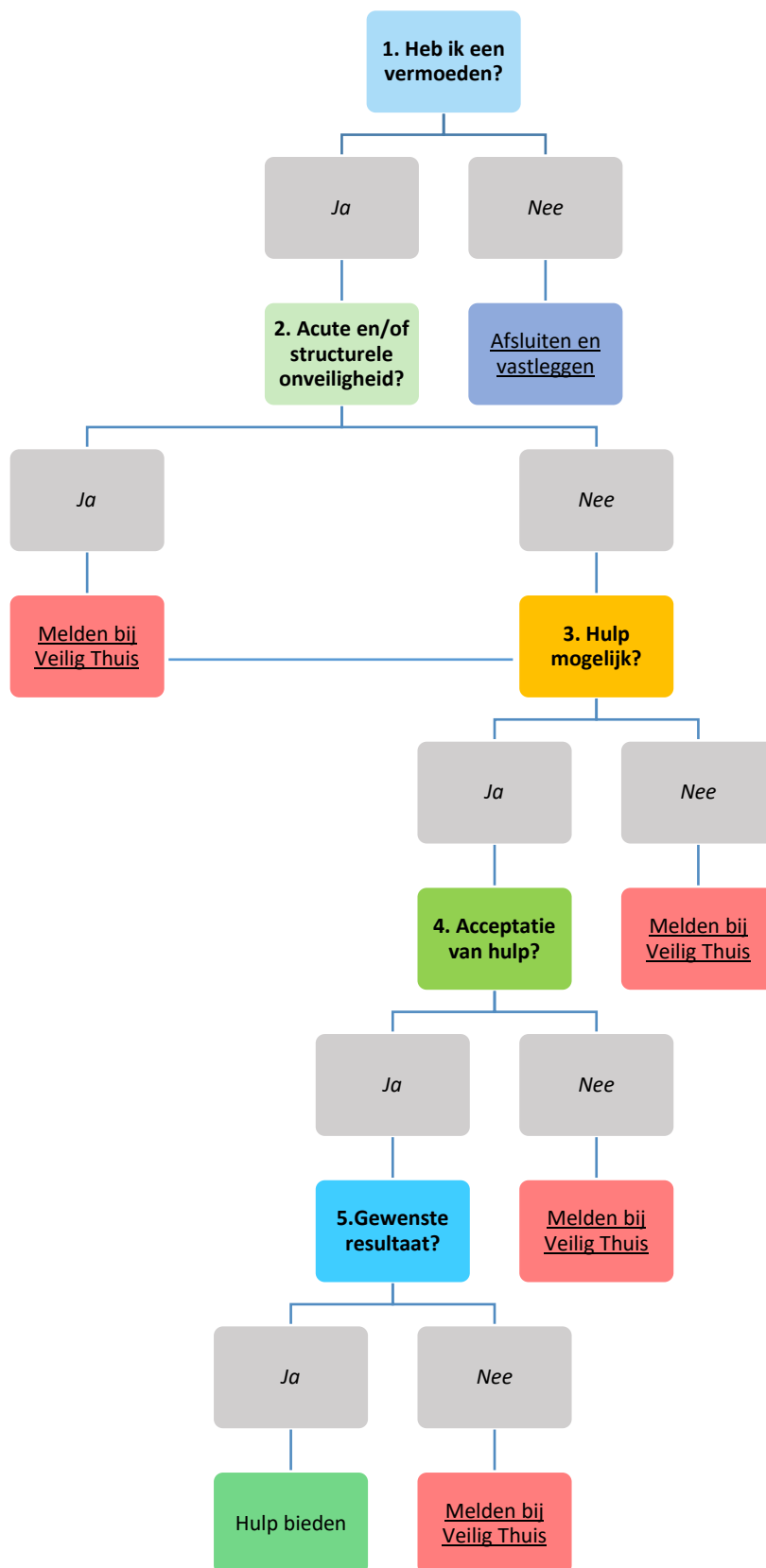
Beroepskrachten in de kinderopvang hebben geen hulpverlenende rol. Zij kunnen echter wel hulp organiseren rondom een gezin. Hiervoor kan een beroep gedaan worden op samenwerkingspartners van Kinderopvang Dronten. Wij kunnen ouders daarnaast ondersteunen door bijvoorbeeld extra gesprekken en uiteraard bieden wij kinderen een veilige omgeving. Wij zien kinderen en ouders regelmatig en houden een vinger aan de pols. Onderlinge samenwerking en afstemming tussen andere instanties rondom het gezin (bijvoorbeeld met het onderwijs of het Centrum van Jeugd en Gezin) is hierbij erg belangrijk.

Meldnormen

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

- Meldnorm 1:** In ALLE gevallen van *acute onveiligheid* en/of *structurele onveiligheid* en *disclosure*.
- Meldnorm 2:** In alle ANDERE gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Meldnorm 3:** Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Afwegingskader in beeld

1. Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?
Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier
Ja: Ga verder met afweging 2

Als wordt ingeschat dat er géén zorgen zijn over (een dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling, sluit de beroepskracht het doorlopen van de meldcode af en vermeldt deze conclusie in het kinddossier. Een veelvoorkomende situatie is dat er wel zorgen zijn, maar dat deze zorgen geen (dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling betreffen. Bijvoorbeeld omdat er kindproblematiek is waargenomen in combinatie met pedagogische onmacht van ouders, echter zonder dat dit de (emotionele) veiligheid van het kind bedreigt. Ook dan sluit de beroepskracht de meldcode af en noteert deze conclusie in hetzelfde dossier. Hulp kan vervolgens worden georganiseerd, geboden en geëvalueerd voor de signaleerde, niet tot onveiligheid leidende, problemen. Wanneer een beroepskracht op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden heeft van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling volgt de tweede afwegingsvraag.

Meldnorm 1

2. Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?
Nee: Ga verder met afweging 3
Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

Ernstige onveilige en/of schadelijke situaties dienen altijd gemeld te worden bij Veilig Thuis, ook wanneer een beroepskracht inschat dat hij en de organisatie mogelijkheden hebben om hulp te bieden of te organiseren. Met deze melding kan Veilig Thuis vroegere, maar ook eventuele toekomstige signalen van huiselijk geweld over de betrokkenen, combineren.

Meldnormen 2 en 3

3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
Nee: Melden bij Veilig Thuis
Ja: Ga verder met afweging 4

Bij effectieve hulp rondom huiselijk geweld en/of kindermishandeling is veiligheid het hoofddoel. Goede hulp bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling is gericht op alle leden in een (gezins)systeem: minderjarigen en volwassenen, pleger(s) en slachtoffer(s). Er wordt met alle betrokkenen samengewerkt in het maken, evalueren en uitvoeren van veiligheids- en hulplannen.

4. Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
Nee: Melden bij Veilig Thuis
Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.

In deze afwegingsvraag staan de mogelijkheden van de betrokkenen tot het aanvaarden van hulp bij (dreigend) huiselijk geweld en/of kindermishandeling centraal. Het gaat erom dat de betrokkenen, alle leden van het (gezins)systeem, maar ook het (bredere) netwerk van (informele) steunfiguren bereid en in staat zijn de voorgestelde hulp direct aan te gaan. In het afwegingskader leidt de vierde afwegingsvraag tot een melding indien hulp wordt afgehouden. Vaak is bij aanvang niet helemaal helder hoezeer de betrokkenen bereid en in staat zijn zich in te zetten. De redenen om de hulp te aanvaarden kunnen divers zijn. Hun motivatie kan vooral intrinsiek of extrinsiek van aard zijn. Ook de mogelijkheden van de betrokkenen en hun netwerk verschillen. Door direct en in samenwerking met de betrokkenen en ketenpartners veiligheidsafspraken en hulpverleningsafspraken te maken wordt vaak helder wat de bereidheid en de mogelijkheden van de betrokkenen zijn.

5. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis.

Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

De beantwoording van deze afwegingsvraag leidt tot een melding bij Veilig Thuis indien wordt vastgesteld dat hulp onvoldoende resultaat oplevert:

(het risico op) onveiligheid duurt voort, onveiligheid herhaalt zich of hulp stagneert.

- *Het gaat dus om situaties waarin hulpverleners hulp bieden bij zorgen over onveiligheid én de hulp binnen de gewenste termijn niet leidt tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van de betrokkenen (en/of de ontwikkeling van minderjarigen)*
- *De problematiek ernstiger of groter blijkt dan verwacht*
- *De uitvoering van het veiligheid- en/of hulpverleningsplan is vastgelopen.*

Om deze laatste afwegingsvraag zorgvuldig te beantwoorden is het nodig dat binnen de hulp die beroepskrachten bieden, duidelijk is afgesproken met betrokkenen uit het (gezins)systeem en met andere hulpverleners met wie wordt samengewerkt, aan welke doelen en resultaten wordt gewerkt.

Hoe en door wie wordt vastgesteld of de veiligheid voldoende is bereikt? Hoe wordt de veiligheid gemonitord en gedurende welke periode? Wanneer sprake is van een acuut onveilige situatie of structureel onveilige situatie is het van belang dat, na het doen van een melding bij Veilig Thuis, in de eerste plaats met Veilig Thuis duidelijk is besproken en afgesproken wat de termijn is (in dagen, weken of maanden) waarbinnen specifiek genoemde resultaten ten aanzien van de veiligheid behaald moeten zijn.

Wanneer er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid of disclosure, melden we bij Veilig Thuis en moeten de vragen drie tot en met vijf altijd met Veilig Thuis worden doorlopen.

Indien er sprake is van 'weet het niet', ga we uit van 'Nee'.

4.4 Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure

In samenspraak met Veilig Thuis zijn de volgende definities en voorbeelden opgesteld. Onder iedere definitie staan een aantal praktijkvoorbeelden.

Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	▪ Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft ▪ (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe ▪ Poging tot verwurging ▪ Wapengebruik ▪ Geweld tijdens de zwangerschap ▪ (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar ▪ Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking) ▪ Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel ▪ Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt ▪ Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn ▪ Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs ▪ Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling..

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld/onveiligheid, oudersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.
Voorbeelden	▪ Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden. ▪ Vergelijkbare situaties met kwetsbare ouderen en een mantelzorger. ▪ Escalerende vormen van stalking in partnerrelaties.

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Toelichting	Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

4.5 Wanneer is hulpverlening (ook) mogelijk?

Nadat is besloten of een melding noodzakelijk is zal ook worden besloten in overleg met de leidinggevende of de pedagogisch professional hulp kan bieden/organiseren.

Vereisten voor het organiseren of bieden van goede hulp bij geweld:

- Er is voldoende zicht op (on)veiligheid
- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen)
- Alle betrokken beroepskrachten hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid. Er wordt gewerkt aan het herstel van directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van geweld
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n)
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de beroepskrachten. Dit plan is op maat gemaakt met *alle* betrokkenen binnen het gezin of huishouden, waarbij de doelen van begeleiding en/of hulpverlening helder zijn gesteld
- Indien meerdere beroepskrachten betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

Hulp bieden/organiseren is onvoldoende mogelijk indien de beroepskracht:

- Onvoldoende zicht heeft op (on)veiligheid in het heden
- Onvoldoende zicht kan krijgen op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen)
- Onvoldoende mogelijkheden heeft om passende en samenhangende hulp te bieden met veiligheid als resultaat
- Constateert dat onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

4.6 Deskundigheid eengerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eengerelateerd geweld. In deze zaken raadplegen we altijd een deskundige of Veilig Thuis, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigt plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. In dergelijke gevallen wordt direct contact opgenomen met de politie.

Na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als Kinderopvang Dronten een melding doet bespreekt de leidinggevende of de aandachtsfunctionaris met Veilig Thuis wat hij/zij zelf, na de melding (binnen de grenzen van zijn gebruikelijke werk) kan doen om het kind of de gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. De betrokkenheid van de pedagogisch professional bij het kind en ouders en mogelijke gezinsleden houdt niet op na de melding. De professional blijft het kind ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen. Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie van één van de kinderen van de kinderopvang kan dit ook impact hebben op de (andere) pedagogisch professionals en andere kinderen. In teamoverleggen of kind-werkbesprekingen besteden we hier aandacht aan.

5. Meldplicht bij vermoeden van geweld- of zedendelict door medewerker (route 2)

Sinds juli 2013 geldt er een meld, overleg- en aangifteplicht in de kinderopvang wanneer er aanwijzingen bestaan van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een medewerker. Heeft een houder aanwijzingen van seksueel of ander geweld tegen een kind door een werknemer of gastouder? Dan moet de houder hierover in overleg gaan met de [vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs](#).

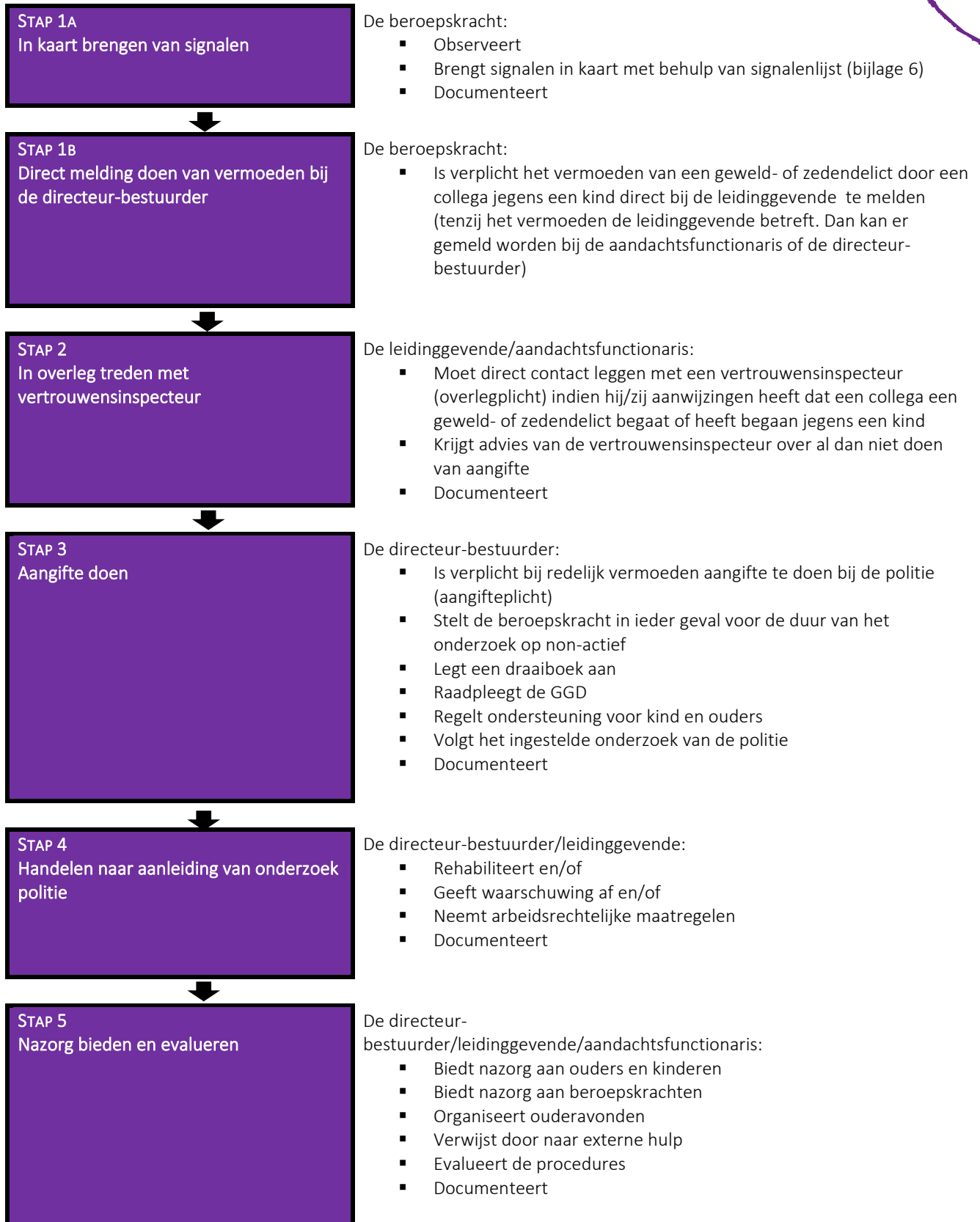
De vertrouwensinspecteur overlegt met de directeur-bestuurder of er aangifte moet worden gedaan bij de politie. Zo ja, dan onderzoekt de politie of de werknemer het misdrijf heeft gepleegd. Medewerkers moeten bij aanwijzingen van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een collega contact opnemen met hun werkgever. Vermoedt de medewerker dat de directeur-bestuurder zich hier schuldig aan maakt, dan moet de medewerker aangifte doen bij de politie. Ouders kunnen met aanwijzingen van geweld tegen een kind ook contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Bij Kinderopvang Dronten kan ook de leidinggevende of de aandachtsfunctionaris contact opnemen met de vertrouwensinspecteur namens de directeur-bestuurder.

Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de directeur-bestuurder, leidinggevende of aandachtsfunctionaris zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een medewerker of leidinggevende een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Daarnaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie.

De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met een leidinggevende van de organisatie. Betreft het de leidinggevende dan is het advies om contact op te nemen met de houder. Zodra de organisatie door de ouder is geïnformeerd, ontstaat voor hem/haar de meldplicht.

5.1 Stappenplan bij vermoeden van geweld- of zedendelict door medewerker

5.2 Toelichting op het stappenplan

Stap 1A: Signaleren

De pedagogisch professional heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of iemand laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een collega werkzaam binnen Kinderopvang Dronten.

De signalerende beroepskracht zal eerder ongewenste omgangsvormen van een collega naar een kind signaleren dan direct misbruik constateren. Niet in alle gevallen waarin beroepskrachten menen dat er niet goed met kinderen wordt omgegaan door een collega, is er sprake van een mogelijk geweld- of zedendelict. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal onderzocht moeten worden wat er bij het kind wordt gesignaleerd.

De beroepskracht dient altijd direct de leidinggevende op de hoogte te stellen van zijn/haar twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als de beroepskracht een vermoeden over een collega heeft, worden de volgende acties ondernomen:

- Invullen signalenlijst uit map Meldcode in Workspace (zie bijlage 3 en 4)
- Documenteren wat is waargenomen
- Direct informeren van de leidinggevende of aandachtsfunctionaris

Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij directeur-bestuurder

Wanneer een beroepskracht vermoedt dat een collega binnen Kinderopvang Dronten zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de beroepskracht dit direct melden bij de leidinggevende of de aandachtsfunctionaris. Deze stap wordt zorgvuldig gedocumenteerd.

In de praktijk kunnen ook de volgende personen een melding van vermoeden van kindermishandeling door een medewerker doen:

a. *Melding door het kind*

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De beroepskracht bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de leidinggevende. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. Naast Veilig Thuis worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is het uitgangspunt van dit handelen.

b. *Melding door de ouder*

Als de melding van de ouders komt, moet deze melding altijd serieus worden genomen. Feiten en constatering zullen bij ouders worden nagevraagd. De beroepskracht geeft de melding direct door aan de leidinggevende. De ouder kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

c. *Melding door derden*

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/personen precies beschikt/beschikken en waarop deze informatie is gebaseerd. De beroepskracht geeft de melding door aan de directeur-bestuurder.

Melding over leidinggevende

Wanneer de melding van toepassing is op de leidinggevende dient door de constaterende beroepskracht direct de directeur-bestuurder te worden ingeschakeld.

Melding over de directie

Een bijzondere situatie betreft het geval dat het vermoeden het gedrag van de directie zelf betreft. Het gaat hierbij immers om de situatie waarin het niet meer mogelijk is om intern hogerop melding te doen. In dat geval is de constaterende beroepskracht verplicht om aangifte te doen bij de politie. De beroepskracht kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur kan de beroepskracht begeleiden bij het doen van aangifte.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De directeur-bestuurder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

De vertrouwensinspecteur gaat samen met de directeur-bestuurder na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert de directeur-bestuurder over aangifte. Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. De directeur-bestuurder zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat van een gewelds- of zedendelict dan heeft de directeur-bestuurder een aangifteplicht.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor directeur-bestuurder

Indien de directeur-bestuurder aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug. Indien de directeur-bestuurder weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:

1. Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert de directeur-bestuurder te overreden
2. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert de directeur-bestuurder te overreden
3. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente
4. De burgemeester zal de (zeden)politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

NB. Het is aan de directeur-bestuurder om te regelen of de directeur-bestuurder zelf meteen in contact treedt met de vertrouwensinspecteur of dat een leidinggevende dat namens de directeur-bestuurder doet.

Stap 3: Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat van een geweld- of zedendelict, dan heeft de directeur-bestuurder een aangifteplicht.

Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de beroepskracht over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan 'schuldig'.

In geval van een reëel vermoeden neemt de directeur-bestuurder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- a. Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- b. Legt een draaiboek aan
- c. Raadpleegt Veilig Thuis en/of lokale GGD
- d. Regelt opvang van en/of ondersteuning voor kind(eren) en ouders

a. Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief gesteld.

b. Draaiboek aanleggen

De directeur-bestuurder, of degene die in opdracht van de directeur-bestuurder met deze taak belast is, draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan (zie bijlage 9).

c. Raadplegen Veilig Thuis en/of GGD

Veilig Thuis kan Kinderopvang Dronten adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd. Voor adressen van de lokale GGD zie de sociale kaart in bijlage 2.

d. Het regelen van opvang voor kind(eren) en ouders

- Voor de ondersteuning voor het kind en de ouders kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of Veilig Thuis. (Het calamiteitenteam van) GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouders en GGD en/of Veilig Thuis, wordt gekeken of de opvang bij Kinderopvang Dronten kan worden voortgezet dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden
- Kinderopvang Dronten informeert de ouders van het betreffende kind over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie
- De directeur-bestuurder of leidinggevende houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn
- De ouders van de overige kinderen worden geïnformeerd. Dit gebeurt in samenspraak met de oudercommissie van desbetreffende locatie.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. De directeur-bestuurder dient het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de directie of leidinggevende verschillende mogelijkheden om te handelen.

Rehabilitatie van de medewerker

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat er sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken beroepskracht, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door de directeur-bestuurder of directie van de organisatie in zijn functie in ere hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de beroepskracht en het algemeen belang worden afgewogen en zou het bijvoorbeeld wenselijk kunnen zijn de betreffende beroepskracht binnen de kinderopvangorganisatie over te plaatsen. Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan de directie de betrokken beroepskracht een rehabilitatietraject aanbieden. De directie kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene die valselyk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

Waarschuwing afgeven

De directeur-bestuurder kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing wordt opgenomen in het personeelsdossier.

Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer de directeur-bestuurder constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt zij maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

In het geval dat het een vrijwilliger betreft, wordt de samenwerking per direct opgezegd.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door de directeur-bestuurder.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

Het bieden van nazorg aan alle betrokkenen door Kinderopvang Dronten is essentieel. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan worden geboden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. Kinderopvang Dronten kan zich hier in laten adviseren door de GGD. Voor de kinderen kan, als dit nodig is of als de ouders van de kinderen dit nodig achten, extra hulp worden ingezet.

Bijzondere aandacht is er voor de psychische belasting van de beroepskrachten. Wanneer er getuigen zijn onder de beroepskrachten kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van boosheid, onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere beroepskrachten kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier wordt aandacht aan besteed in de teamoverleggen en waar nodig ook individueel. Nazorg kan ook bestaan uit gesprekken met de vertrouwenspersoon of door bedrijfsmaatschappelijk werk in te zetten via de arbodienst.

Als binnen een organisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Kinderopvang Dronten hanteert daarbij een aantal uitgangspunten die zijn opgenomen in bijlage 10: *Omgaan met de pers en social media*

Evalueren

Het hele proces en de verschillende stappen worden geëvalueerd. Dit gebeurt door de aandachtsfunctionaris.

- Met medewerkers wordt geëvalueerd wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd
- Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden gedocumenteerd. Deze gegevens worden door de aandachtsfunctionaris op een centraal punt bewaard
- We blijven alert op signalen voor het geval er mogelijk meer slachtoffers zijn.

5.3 Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste voor dagopvang en bso dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door beroepskrachten, beroepskrachten in opleiding, stagiairs, vrijwilligers en overige aanwezige volwassenen zoveel mogelijk wordt beperkt. Kinderopvang Dronten zet de volgende preventieve maatregelen in om het risico op grensoverschrijdend gedrag van een beroepskracht te verminderen:

Scholing: Pedagogisch professionals worden bewust gemaakt van ongewenste omgangsvormen en signalen van seksueel misbruik.

Screening personeel: Tijdens de wervings- en selectieprocedure van pedagogisch professionals wordt er gescreend: Heeft de werknemer gaten in zijn/haar cv? Heeft hij goede referenties? Waarom is hij/zij weggegaan bij zijn vorige werkgever? Een kandidaat moet ook in het bezit zijn van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor deze persoon wordt ingezet bij Kinderopvang Dronten.

Transparant werken: Ouders worden geïnformeerd dat er wordt gewerkt met de meldcode en dat ouders ook hun zorg kunnen uiten bij de aandachtsfunctionaris of de leidinggevende.

Open cultuur: wij spreken elkaar aan en overleggen met de leidinggevende of de pedagogisch coach over vermoedens. Hiervoor wordt tijd ingeruimd tijdens overleggen en werkbegeleiding

6. Grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling (route 3)

Seksualiteit is een wezenlijk onderdeel van de ontwikkeling van jeugdigen naar volwassenheid. Binnen Kinderopvang Dronten verdienen thema's als intimiteit en seksualiteit professionele aandacht. Door op een goede manier aandacht te besteden aan het onderwerp seksualiteit kan de kinderopvang niet alleen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, maar ook bijdragen aan het voorkómen van grensoverschrijdende seksuele incidenten.

Kinderen die naar de kinderopvang gaan, moeten in de eerste plaats fysiek veilig zijn en zich ook zo voelen, ook op het gebied van seksualiteit. Daarnaast hebben zij, afhankelijk van hun leeftijd en situatie, ondersteuning nodig bij hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Wat door kinderen én pedagogisch professionals 'normaal' wordt gevonden op het gebied van seksualiteit is steeds aan verandering onderhevig. Veel meer dan vroeger speelt de beeldvorming in de media daarbij een rol.

Binnen Kinderopvang Dronten hebben beroepskrachten kennis en vaardigheden om kinderen in hun ontwikkeling te begeleiden en daarmee ook in hun seksuele ontwikkeling.

6.1 Stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

STAP 1A
In kaart brengen van signalen

De pedagogisch professional :

- Observeert
- Brengt signalen in kaart
- Bespreekt signalen met collega's en leidinggevende
- Documenteert

STAP 2
Melden van het gedrag bij leidinggevende

De pedagogisch professional:

- Meldt het gedrag bij de leidinggevende
- Brengt de ouders van betrokken kinderen op de hoogte

STAP 3
Beoordelen ernst van het gedrag

De leidinggevende:

- Raadpleegt Veilig Thuis en/of GGD
- Gaat in gesprek over het gedrag met ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die ermee worden geconfronteerd
- Weegt de ernst van het gedrag:
 - licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig;
 - matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
 - ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen stap 4.
- Documenteert (in het kinddossier)

STAP 4
Maatregelen nemen

De directeur-bestuurder:

- Stelt een intern onderzoek in
- Schakelt experts in zoals GGD en Veilig Thuis
- Organiseert zorg voor kinderen en ouders
- Gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen
- Documenteert

STAP 5
Beslissen en handelen

De directeur-bestuurder:

- Beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond

STAP 6
Nazorg bieden en evalueren

De directeur-bestuurder:

- Biedt nazorg ouders, kinderen en beroepskrachten
- Organiseert ouderavonden
- Verwijst naar externe hulp
- Evalueert de procedures
- Documenteert

6.2 Toelichting op de stappen

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed worden geïnterpreteerd. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn.

De signalen worden serieus genomen. De pedagogisch professionals onderzoeken met elkaar wat zij bij de kinderen merken. Door met collega's te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties helpen de signalen te onderbouwen:

- Raadpleeg de signalenlijst van de signalenkaart.nl of uit de map Meldcode in Workspace
- Bespreek de signalen met collega's, leidinggevende en zo nodig met de aandachtsfunctionaris.

Leg de mogelijke signalen vast in het kinddossier. Als de pedagogisch professional twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende.

Stap 2: Melden van het gedrag

Wanneer de beroepskracht signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende.

De ouders van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd worden op de hoogte gebracht. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, worden schriftelijk vastgelegd in het kinddossier. Privacywetgeving wordt hierbij in acht genomen.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De leidinggevende is in overleg met de directeur-bestuurder verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij wordt de pedagogisch professional die het gedrag heeft gemeld en eventueel collega's, worden gehoord. Ook Veilig Thuis, CJG of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.

Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden de ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd geïnformeerd. We blijven met ouders in gesprek gedurende het proces. Daarnaast wordt gekeken of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kunnen verschillende gradaties grensoverschrijdend gedrag worden onderscheiden:

- a. *Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag* kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. De pedagogisch professional reageert op dit gedrag, geeft daarin de grenzen aan en bespreekt dit met ouders.
- b. *Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag* is ontoelaatbaar. Het kind wordt uitgelegd dat dit gedrag niet mag en waarom niet. De betrokken kinderen worden in de groep geobserveerd. We voeren gesprekken met de kinderen en ouders worden actief betrokken. De leidinggevende overlegt met Veilig Thuis of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.

- c. *Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag* vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er worden maatregelen genomen die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De directeur-bestuurder wordt ingelicht om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat de directeur-bestuurder eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt stap 4 ingezet.

Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed worden vastgelegd in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De directeur-bestuurder bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- a. Het instellen van een intern onderzoek. Daarbij werken we samen met organisaties zoals Veilig Thuis en de GGD. Bij ernstige zaken kan er een onderzoeksteam worden gevormd waar vertegenwoordigers van Kinderopvang Dronten en externe deskundigen deel van uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een draaiboek om structuur te bieden bij het onderzoek.
- b. Het regelen van ondersteuning voor het kind en de ouders
- c. Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit de kinderopvang. Hierbij wordt tevens onderzocht hoe verbeteringen binnen Kinderopvang Dronten kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen
- d. Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk
- e. Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind worden er gesprekken gevoerd met beide partijen ouders om gezamenlijk te komen tot oplossingen. Beide partijen ouders zijn 'bezorgde ouders' en we zoeken naar een gezamenlijk belang. Kinderopvang Dronten vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat we beslissingen nemen die één van beide partijen niet zint. Dilemma's als: gaat een kind van de kinderopvang af of niet? En is dat op basis van een besluit van Kinderopvang Dronten of van de ouders (opzeggen plaatsingsovereenkomst)? We informeren ouders altijd over de gemaakte keuze en argumentatie.
- f. Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

De leidinggevende en/of directeur-bestuurder zorgt voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in het betreffende kinddossier.

Stap 5: Beslissen en handelen

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de directeur-bestuurder verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- a. *Het kind blijft op de groep*

Wanneer de directeur-bestuurder constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind volgens betrokken partijen bedreigend is voor andere kinderen, kan in overleg met betrokken ouders, worden besloten het kind op de betreffende groep van de kinderopvang te laten.

b. *Het kind gaat naar een andere groep of kinderopvangorganisatie*

De directeur-bestuurder kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere groep binnen de betreffende opvanglocatie, naar een andere locatie of naar een geheel andere kinderopvangorganisatie gaat. De leidinggevende kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat.

c. *Het inzetten van hulp*

Met advies van Veilig Thuis en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.

d. *Melding bij Veilig Thuis*

De leidinggevende doet een melding bij Veilig Thuis (conform de meldcode in deel 1). Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

Het personeel wordt persoonlijk geïnformeerd. Daarnaast worden alle betrokkenen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht middels een brief of een gezamenlijke (ouder)bijeenkomst. De directie is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aanzien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als binnen een organisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Binnen Kinderopvang Dronten staat een pedagogisch professional nooit de pers te woord. Dit wordt opgeschaald naar het management. Zij stemmen af met de directeur-bestuurder.

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren:

- De aandachtsfunctionaris evalueert met beroepskrachten en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere (externe) betrokkenen
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de aandachtsfunctionaris op een centraal punt bewaard conform geldende privacywetgeving.

6.3 Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag

Ieder kind maakt in zijn algemene ontwikkeling een seksuele ontwikkeling door. In zijn eigen tempo, wanneer hij daar aan toe is, verkent hij zijn eigen lichaam en dat van anderen. Baby's hebben intimiteit en liefdevolle aanraking nodig voor een gezonde ontwikkeling. Zij zijn heel zintuiglijk ingesteld. Huidcontact is belangrijk. Zo ontdekken zij hun lichaam. Naarmate ze ouder worden ontdekken ze verschillen tussen zichzelf en anderen en worden zij nieuwsgierig naar andere kinderen. Bij het verkennen van hun lichaam kunnen ook lustgevoelens ontstaan. Dit is een normaal onderdeel van de ontwikkeling. Peuters kunnen vanuit hun nieuwsgierigheid vragen stellen over thema's als waar baby's vandaan komen en doen onschuldige seksuele spelletjes zoals doktertje spelen. Dit hoort allemaal bij de seksuele ontwikkeling. Vaak is het voor volwassenen een meer beladen onderwerp dan voor kinderen. Het is dus van belang dat de opvoeder vanuit een 'kinderbril' het gedrag van het kind bekijkt. Hoort het bij de ontwikkeling en leeftijdsfase of niet?

Als twee kinderen samen spelen, is het van belang te kijken of het spel met wederzijdse instemming plaatsvindt. Ook is het belangrijk dat de kinderen in min of meer dezelfde fase zitten. Als er een groot leeftijdsverschil is tussen kinderen, zitten ze in verschillende ontwikkelingsfases en hebben dus ook andere behoeftes.

Als twee kinderen van vier jaar samen doktertje spelen, doen ze dat omdat ze alle twee in dezelfde fase zitten: een fase waarin ze hun lichaam en gevoelens aan het ontdekken zijn. Een ouder kind, bijvoorbeeld van tien jaar, dat met een kind van bijvoorbeeld vier jaar doktertje speelt scheelt in zijn seksuele ontwikkeling te veel jaar van het kind van vier. Een kind van tien jaar is die fase van ontdekking al lang voorbij. Hij is aan het begin van de puberteit en beleeft seksualiteit op een andere manier. 'Te ver gaan' is in dat geval seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij de oudste door zijn emotioneel en fysieke overwicht de ander tot handelingen aanzet die hij niet kan weigeren en/of waar de ander niet aan toe is. Bovendien kan er bij zo'n leeftijdsverschil ook sprake zijn van manipulatie waarbij de ander wordt gedwongen iets te doen wat hij niet wil.

Seksueel gedrag van kinderen wordt over het algemeen geaccepteerd binnen bepaalde grenzen. Maar die grenzen kunnen voor een ieder anders liggen. Dat is afhankelijk van de eigen waarden en normen van de beroepskracht, de waarden en normen van de kinderopvangorganisatie en/of de waarden en normen van de ouders. Het is belangrijk dat de beroepskrachten binnen de kinderopvangorganisatie hierover met elkaar in gesprek gaan en blijven.

6.4 Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om seksueel gerichte aandacht die tot uiting komt in non-verbaal, verbaal of fysiek gedrag, dat zowel opzettelijk als niet opzettelijk kan zijn. De gedragingen worden door het kind dat ze ondergaat, als ongewenst ervaren. Meestal is er sprake van machtsongelijkheid tussen de kinderen. Degene die het ondergaat bepaalt of het gedrag ongewenst is. Dit kan van kind tot kind verschillend zijn. Bij seksuele intimidatie is er sprake van gedrag dat gekenmerkt wordt door eenzijdigheid, ongewenstheid of dwang.

Bij het signaleren van grensoverschrijdend seksueel gedrag vertrouwt de pedagogisch professional op zijn intuïtie, op zijn gevoel. De signalenlijsten dienen als hulpmiddel om de signalen in kaart te brengen. Het kind wordt zorgvuldig geobserveerd en er wordt nagegaan: waarom vind ik dit, wat zie ik nog meer bij dit kind? De volgende stap is het bespreken van deze signalen met een collega, leidinggevende of aandachtsfunctionaris.

Ondanks het feit dat seksuele spelletjes of het verkennen van het lichaam door kinderen bij kinderen bij de gewone seksuele ontwikkeling horen, zijn er ook grenzen bij (seksueel getinte) spelletjes tussen kinderen onderling. Voor alle leeftijden geldt dat alle lichamelijke spelletjes waarbij kinderen elkaar pijn doen, te ver gaan.

Er zijn meerdere criteria op basis waarvan bepaald wordt of seksueel gedrag grensoverschrijdend is. Als aan één van deze criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze criteria zijn:

Criterium 1 toestemming: om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moeten beide partijen daar toestemming voor hebben gegeven. Maar om toestemming te kunnen geven, moet men oud, wijs of geïnformeerd genoeg zijn om in te kunnen schatten:

- Wat er precies gaat of kan gebeuren

- Wat de consequenties kunnen zijn
- Of het gebruikelijk is binnen een bepaalde groep of in de gegeven situatie.

Toestemmen houdt bovendien meer in dan ja-knikken op een simpel verzoek en mag niet verward worden met geen verzet plegen.

Criterium 2 vrijwilligheid: een gezond seksueel contact gebeurt altijd op vrijwillige basis. Er mag geen sprake zijn van dwang, geweld, manipulatie, dreiging of groepsdruk.

Criterium 3 gelijkwaardigheid: om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moet er een gelijkwaardige relatie bestaan tussen de betrokkenen. Dit betekent dat er een zeker evenwicht moet zijn tussen beide partijen op het gebied van onder meer leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, levenservaring, ontwikkelingsniveau en status.

Andere criteria: ontwikkeling, context en zelfrespect

Er zijn nog enkele andere criteria op basis waarvan bepaald kan worden of seksueel (getint) gedrag grensoverschrijdend is. Zo is er bijvoorbeeld sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als het seksueel gedrag niet aangepast is aan de context of als het gedrag van weinig zelfrespect getuigt. Voorbeelden: een kind dat in het openbaar zijn penis toont of masturbeert.

Daarnaast is er de vraag of het gedrag aangepast is aan de leeftijd of de ontwikkelingsfase. Is dat niet het geval, dan is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Voorbeelden:

- Een 8-jarige die naar porno zoekt op het internet
- Een 10-jarige die geslachtsgemeenschap heeft met een 12-jarige

6.5 Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door kinderen zoveel mogelijk wordt beperkt. Kinderopvang Dronten neemt deze preventieve maatregelen:

- *Deskundigheid op het gebied van seksualiteit en de ontwikkeling van kinderen:* We zorgen voor voldoende deskundigheid van de pedagogisch professionals op het vlak van normale seksuele ontwikkeling van kinderen en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Met regelmaat wordt het thema seksualiteit besproken in een werkoverleg of op een pedagogische avond. Op deze manier wordt het belang hiervan aangegeven en wordt seksualiteit als een normaal onderwerp gezien.
- *Inzicht in de risicofactoren:* Kinderopvang Dronten brengt risicofactoren in kaart: welke factoren beïnvloeden mogelijk het risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag? Waar nodig worden maatregelen genomen de geconstateerde risico's op te heffen of te beperken en hierop beleid en praktijk aan te passen.
- *Hanteren van gedragsregels:* Kinderopvang Dronten heeft gedragsregels over hoe de organisatie wil dat pedagogisch professionals en kinderen met elkaar omgaan. Dit geldt voor zowel kinderen onderling, als voor het contact tussen professionals en kinderen.
- *Aandacht voor communicatie van kinderen:* We hanteren de volgende regels over hoe met en door kinderen gecommuniceerd wordt in relatie tot seksueel gedrag.

- We geven het goede voorbeeld: we stellen grenzen. Respecteren die van anderen (ook die van kinderen) en reageren als iemand een grens overschrijdt
- We zorgen voor voldoende momenten waarin een open gesprek met kinderen mogelijk is en kinderen zich vrij voelen iets aan de orde te stellen
- We leren kinderen de meest gangbare woorden voor de geslachtsdelen. Anders kunnen ze - indien nodig - niet onder woorden brengen wat ze hebben meegemaakt.
- We leren kinderen dat er maar een paar mensen zijn die hen bloot mogen aanraken. En dat ze het moeten vertellen als iemand anders dat doet
- We leren kinderen nee te zeggen en weg te gaan als iemand hen aanraakt op een manier die ze niet prettig vinden. Dit filmpje kan hierbij ondersteunend zijn
- We helpen kinderen begrijpen/onderscheiden wie ze wel en niet kunnen vertrouwen. We praten hierover met ze over en luisteren naar hun input
- We bespreken met kinderen het verschil tussen leuke en niet-leuke geheimen. We moedigen kinderen aan om geheimen die hem of haar slecht doen voelen, te delen met iemand die ze vertrouwen. We laten kinderen weten dat je zelf altijd beschikbaar bent om te praten en te luisteren

7. Nazorg

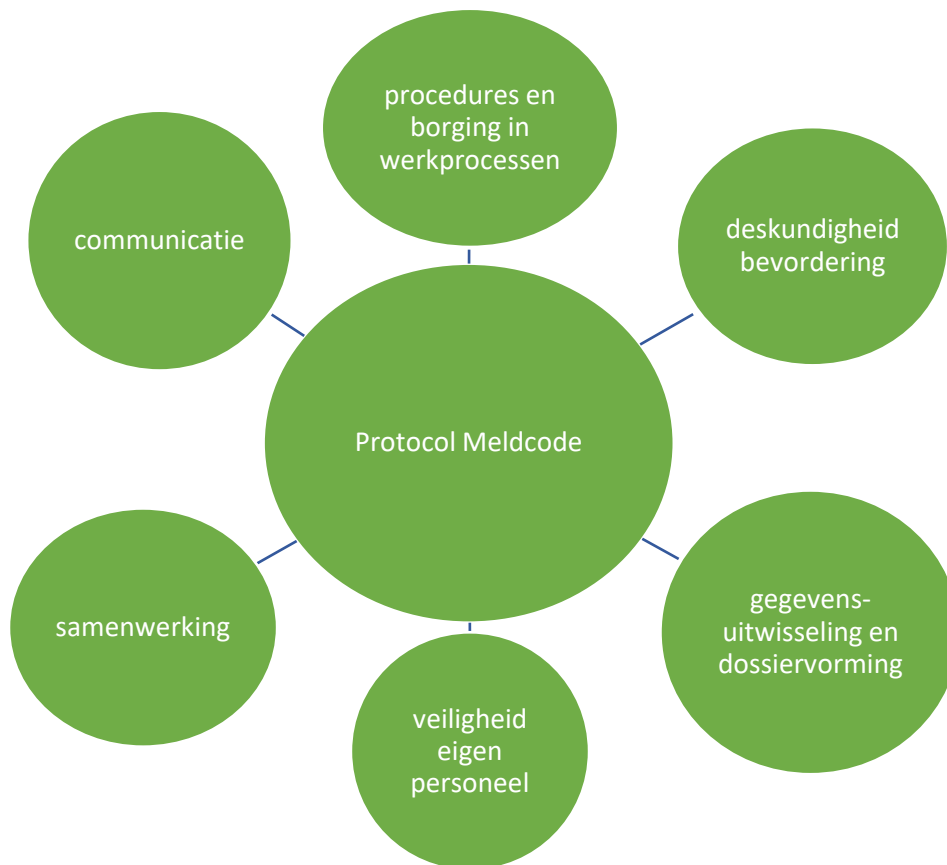
Trajecten rondom een vermoeden van kindermishandeling kunnen voor alle betrokkenen zorgen voor psychische belasting. Nazorg aan ouders en hun kinderen kan worden geboden door middel van gesprekken of doorverwijzing naar een hulpverlenende instantie. Kinderopvang Dronten kan zich hierin laten adviseren door de GGD of JGZ.

Met de beroepskrachten wordt apart besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Het onderwerp kan worden besproken in een teamoverleg en waar nodig ook individueel. Nazorg kan ook bestaan uit gesprekken met de vertrouwenspersoon of door bedrijfsmaatschappelijk werk in te zetten via de arbodienst.

8. Kwaliteitsborging

De toepassing van het protocol Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling wordt systematisch geëvalueerd. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van de aandachtsfunctionaris. Daarbij worden de

volgende gebieden geanalyseerd en zo nodig worden er verbeteringen aangebracht.

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de aandachtsfunctionaris centraal digitaal bewaard. De gegevens worden gebruikt om in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen Kinderopvang Dronten voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Minimaal eenmaal per jaar vindt er overleg plaats tussen de aandachtsfunctionarissen met de directeur-bestuurder van Kinderopvang Dronten om, op basis van een kort schriftelijk jaarverslag van de aandachtsfunctionaris, te bespreken op welke wijze de implementatie en de werking van de meldcode in het komend jaar kan worden bevorderd en welk aandeel de directie en de aandachtsfunctionaris hierin hebben. De deskundigheidsbevordering van medewerkers wordt hierin meegenomen. Deze wordt opgenomen in het scholingsplan.

9. Bijlages

Bijlage 1: Sociale kaart Kinderopvang Dronten

Politie	Telefoonnummer: 112 (alarmnummer) 0900-8844 (algemeen) Website: www.politie.nl/flevoland
Centrum voor Jeugd en Gezin Dronten	Telefoonnummer: 088-3833101 Website: www.icarejgz.nl Mail: jgzdronten@icare.nl
GGD Dronten: afdeling Jeugdgezondheidszorg	Telefoonnummer: 088-0029920 Website: www.ggd.flevoland.nl
Veilig Thuis	Telefoonnummer: 0800-2000 Website: www.veiligthuis.nl
Samen Veilig Flevoland	Telefoonnummer: 088-9963000 Website: www.savejeugdbescherming.nl
Vertrouwensinspecteur voor Onderwijs en Kinderopvang	Telefoonnummer: 0900-1113111
Maatschappelijke Dienstverlening Flevoland	Telefoonnummer: 0321-319522
Huisartsengroep De Schans De Bolder 18 8251 KC Dronten Telefoonnummer: 0321-312244 Spoed: 0321-387710	Huisartsenpraktijk Biddinghuizen Cultuursingel 4 8256 AM Biddinghuizen Telefoonnummer: 0321-331414 Spoed: 0321-331444
Huisartsenpraktijk Dronten – Zuid Lancasterdreef 67 8251 TJ Dronten Telefoonnummer: 0321-314200 Spoed: 0321-314200	Huisartsenpraktijk Swifterbant Penhoren 13 8255 BM Swifterbant Telefoonnummer: 0321-321314 Spoed: 0321-321314 toets 1
Gezondheidscentrum Dronten West Beursplein 9 8253 EA Dronten Telefoonnummer: 0321-385150 Spoed 0321-336905	

Bijlage 2: Formulier intern overleg bij signalen kindermishandeling

Formulier intern overleg bij signalen kindermishandeling

Beschrijf de gegevens zo zorgvuldig en objectief mogelijk. Kinderen vanaf 12 jaar en ouders van kinderen tot 16 jaar hebben recht op inzage en correctie van de gegevens.

Naam kind:
Geboortedatum:
Jongen / Meisje
Locatie:
Deelnemers overleg:

A. Analyse van de situatie (stap 1 & stap 2)

Wat zijn de concrete signalen (van kind, ouder(s), omgeving) en wie signaleert dit?

.....
.....
.....

Sinds wanneer worden de signalen opgemerkt? Door wie?

.....
.....
.....

Waardoor is de zorg over deze situatie of het vermoeden van kindermishandeling ontstaan? Bij wie?

.....
.....
.....

Is er intern overleg geweest? Zo ja met wie (naam en functie)

.....
.....
.....

Delen anderen deze zorg of dit vermoeden? Zo ja, wie en waardoor?

.....
.....
.....

Zijn er ook signalen van broers of zussen? Bij wie?

.....
.....
.....

Welke vragen moeten beantwoord worden?

.....
.....
.....

.....Hoe vaak en wanneer komen de signalen voor? Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?

.....
.....
.....
.....

B. Eerdere acties

Welke acties zijn al ondernomen? Door wie?

.....
.....
.....
.....

Is er contact geweest met Veilig Thuis? Zo ja, wat is het advies van Veilig Thuis?

.....
.....
.....
.....

Wat is er al met de ouder(s)/het kind besproken? Door wie?

.....
.....
.....
.....

C. Actieplan (stap 3)

Welke acties zijn er nodig? Beschrijf ook hoe, wanneer, door wie en met welk doel de acties worden ingezet.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

D. Terugkoppeling

Hoe, door wie, aan wie en wanneer worden bevindingen teruggekoppeld en vastgelegd?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

E. Resultaten acties

Beschrijf per actie of deze uitgevoerd is, hoe het gegaan is en wat de uitkomsten zijn. Volg het stappenplan.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

F. Verdere beschrijving gevolgde stappen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dit formulier is ingevuld door (naam en functie):

Datum:

Bijlage 3: Signalenlijst kindermishandeling 0- tot 4-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 5).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het mag verwachten

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen:

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Labiel, nerveus

- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Niet lachen, niet huilen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

Voedingsproblemen

- Ondervoeding
- Voedingsproblemen bij baby's
- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne
- Ernstige luieruitslag
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder/kind relatiestoornis

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje'
- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken

- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)
Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF worden blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze worden ontlast van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind
Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen
Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. Kinderpornografie

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

Bijlage 4: Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (chtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (zie bijlage 4).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen

- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Labiel, nerveus gespannen
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos

- Agressief
- Hyperactief
- Destructief
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Niet huilen, niet lachen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Schuld- en schaamtegevoelens
- Zelf verwondend gedrag
- Eetproblemen
- Anorexia/boulimia
- Slaapstoornissen
- Bedplassen/broekpoepen

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- Slechte hygiëne
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen

- Ondervoeding
- Achterblijven in lengtegroei
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

3. Kenmerken ouders / gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houderige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF wordt blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF.

Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. Kinderpornografie

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

Bijlage 5: Observatielijst

Deze observatielijst is een hulpmiddel om de signalen beter in kaart te brengen. Er kunnen signalen zijn die niet op deze lijst staan.

Vragen over 'opvallend gedrag van een kind'

Naam kind (evt. initialen): _____

Jongen/meisje

Leeftijd: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?

- ☐ laatste weken
- ☐ laatste maanden
- ☐ sinds _____

2. Het opvallende gedrag bestaat uit (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ (zeer) meegaand gedrag
- ☐ gebrek aan vertrouwen in anderen
- ☐ ouwelijk, zorgend gedrag
- ☐ verzet, passief
- ☐ verzet, actief
- ☐ agressief
- ☐ angstig
- ☐ druk
- ☐ negatief zelfbeeld
- ☐ angst voor lichamelijk contact
- ☐ seksueel uitdagend gedrag
- ☐ gespannen
- ☐ faalangstig
- ☐ signalen uit de signalenlijsten (zie bijlage 4 en 5) _____

3. Hoe is de verhouding tot broertjes en zusjes? (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ prettig
- ☐ geen aansluiting
- ☐ bang
- ☐ plagerig
- ☐ agressief naar jongere kinderen
- ☐ bazig
- ☐ wordt gepest
- ☐ pest broertje/zusje
- ☐ anders, namelijk _____

4. Hoe is de verhouding tot andere kinderen? (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ prettig
- ☐ geen aansluiting
- ☐ bang
- ☐ plagerig
- ☐ agressief naar jongere kinderen
- ☐ bazig
- ☐ wordt gepest
- ☐ pest andere kinderen
- ☐ anders, namelijk _____

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?

- ☐ over het algemeen verzorgd
- ☐ over het algemeen onverzorgd
- ☐ sterk wisselend
- ☐ anders, namelijk _____

6. Hoe is de verhouding tot moeder?

7. Hoe is de verhouding tot vader?

8. Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten?

9. Hoe is het contact tussen de ouders en de beroepskrachten?

10. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

11. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

12. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

13. Wat zijn volgens u de problemen?

Bijlage 6: Signalen mogelijk geweld- of zedendelict door collega

Wanneer een beroepskracht vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega, is de beroepskracht verplicht dit te melden bij de directeur-bestuurder.

Deze bijlage bestaat uit 2 delen:

1. Ongewenste omgangsvormen
2. Signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht.

Ongewenste omgangsvormen en deze signalen kunnen ook duiden op ander gedrag. Het is daarom belangrijk om ook de signalenlijsten (bijlage 4 en 5) te raadplegen om tot heldere onderbouwing te komen.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een beroepskracht of bemiddelingsmedewerker kan een niet-pluis-gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastouder. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven). Ook gaat het om combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeenkomen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- aanspreekvormen: bijvoorbeeld Alexia verbasteren tot Asexia
- kinderen aanspreken met "Hé lekker ding!"
- seksuele dubbelzinnigheden
- uitnodigen tot seksueel contact
- seksueel getinte grappen maken
- stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen
- seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- handtastelijkheden
- dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap
- geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding
- uitkleden

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- staren, gluren, lonken
- iemand met de ogen uitkleden
- seksueel getinte cadeautjes geven
- confrontatie met kinderporno
- het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen
- het maken van obscene gebaren
- iemand seksueel geladen afbeeldingen/brieven/berichtjes sturen of geven.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastig vallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan: elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studie-gerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan: gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een beroepskracht of gastouder

- sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht of gastouder
- beroepskracht of gastouder creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt)
- veelvuldige seksistische uitingen
- gespannen sfeer in de opvang
- kind is bang, gespannen, wanneer specifieke beroepskracht dienst heeft of telkens wanneer het met de specifieke beroepskracht of gastouder te maken heeft
- extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht of gastouder.